

Onze visie op kijken naar en inspelen op kinderen i.f.v. de educatieve dimensie

INLEIDING

Als je bewust kijkt naar wat kinderen allemaal doen, wat ze ondernemen, met welke materialen ze aan de slag gaan, wanneer, waarmee of met wie ze intens aan het spelen zijn, dan kom je heel veel te weten over wat kinderen boeit, wat hen echt interesseert, wat ze leuk vinden om te doen. Dit is essentiële informatie als je kinderen actief wil stimuleren en hen optimale ontwikkelkansen wil bieden binnen de verschillende ervaringsgebieden van het Pedagogisch Raamwerk. Als je m.a.w. **hét verschil wil maken!**

UITGANGSPUNTEN

Kinderen zijn van nature **ontdekkers**. Ze bezitten, net als alle mensen, een **natuurlijke exploratiedrang**, ze zijn **leergierig** en **creatief**. Dit alles zorgt ervoor dat kinderen **leren en competent worden**.

Kinderen, en bij uitbreiding alle mensen hebben ook een **eigen interesse- of behoeftepatroon**: waarin ben ik vooral geïnteresseerd op dit moment? Waar heb ik nood aan? Bij kinderen geeft dit behoeftepatroon aan op welk vlak het kind aan het ontwikkelen is.

Exploratiedrang en behoeftepatronen zijn **anders bij elk kind**, maar het uitgangspunt en de manier waarop je hier 'gebruik' van kan maken, zijn wel hetzelfde.

We streven uiteraard naar een kwaliteitsvolle kinderopvang die hoog scoort op vlak van **welbevinden en betrokkenheid** van de kinderen, want net die 2 elementen zijn nodig om kinderen optimale ontwikkelkansen te geven. Als kinderen een hoge betrokkenheid tonen en zich goed in hun vel voelen, hebben ze eveneens een **hoog leervermogen** en komen ze tot fundamenteel leren. Dit is dus **hét moment om in te spelen** op datgene waar ze op dat moment zo betrokken mee bezig zijn. **Zo loopt dit proces steeds verder**: het inspelen leidt tot verdere ontwikkeling, dit leidt weer tot meer betrokkenheid, die op zijn beurt weer leidt tot meer exploratie, enzovoort.

Een kinderbegeleider zorgt ervoor dat het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen zo hoog mogelijk zijn in de kinderopvang door de **opvang goed te organiseren**, door een **rijke (speel)omgeving** te voorzien, een **positieve groepsclimaat**, **ruimte te laten voor het initiatief** van de kinderen én door de **juiste begeleidingsstijl** te hanteren.

Nieuwsgierig zijn naar datgene waar je kinderen mee bezig zijn en **zo vaak mogelijk bij de kinderen zijn**, zijn ook 2 belangrijke voorwaarden om goed te kunnen kijken naar en in te spelen op de kinderen. Je aanwezigheid bij de kinderen zorgt daarnaast ook voor meer emotionele veiligheid.

Tenslotte moet je als kinderbegeleider geloven in de **groeikracht van kinderen** en vooral **focussen op wat kinderen al kunnen en doen**. Kinderen hebben eigen gedachten, ideeën en gevoelens, net als volwassenen die hebben.

KIJKEN NAAR KINDEREN

Ter verduidelijking: het woord “kijken” wordt hier gebruikt als verzamelterm, maar je kijkt uiteraard niet alleen met je ogen, maar ook met je andere zintuigen.

Om goed te kunnen kijken naar kinderen, **verplaats je je in elk kind** en ga je **op zoek naar hun uitgesproken interesses**. Soms zijn deze heel duidelijk, soms is het echt zoeken ... Je leidraad tijdens dit kijken zijn het **welbevinden en de betrokkenheid** van de kinderen. Activiteiten waarop kinderen betrokken zijn en intens mee bezig zijn, kunnen aanleiding zijn om iets mee te gaan doen.

Vertrek bij het kijken telkens van **onderstaande vragen**:

- Waar is het kind juist mee bezig?
- Wat doet het kind?
- Wat zegt het kind?
- Waarnaar kijkt het kind?
- Waar beleeft het kind plezier aan?
- Wat boeit het kind in zijn specifieke activiteit?

Soms is het handig om je **observaties vast te leggen**: geschreven, met foto's of filmpjes. Dit materiaal kan je dan gebruiken om op een later tijdstip zaken aan te bieden die aansluiten bij de interesses of behoeftes van kinderen. Maar je kan natuurlijk ook onmiddellijk inspelen op wat je het kind ziet doen.

Je kan heel **open gaan observeren** en dat doe je dagelijks en in verschillende situaties. Maar soms is het handig om **gericht te gaan observeren**. Gekende systemen zijn dan ZiKo en ZiKo-Vo.

Andere systemen om je observaties meer gericht te maken zijn de speelschema's (zie "Kijken naar kinderen vanuit speelschema's_observatieformulier) of de speelgebieden (zie Speelbank.be).

Als je je handelen nog beter wil afstemmen op wat het kind nodig heeft om te ontwikkelen, kan je via volgende vragen **ingaan op de beleving van het kind**:

- Wat wil het kind?
- Wat heeft het kind nodig?
- Wat ervaart het kind?
- Wat voelt het kind?
- Wat beleeft het kind?

Aan dit soort van **ervaringsreconstructie** zijn wel een aantal voorwaarden verbonden, o.a. omdat het hier om een interpretatie gaat van wat je observeert bij het kind: je moet durven loskomen van

je eigen emoties , ideeën en motieven. Maar dat geldt eigenlijk altijd: **de emoties, ideeën en motieven van de kinderen zijn steeds je vertrekpunt.**

EN DAN? INSPELEN OP KINDEREN

Als je kinderen wil laten groeien, dan moet je ervoor zorgen dat kinderen **veel en rijke ervaringen** kunnen opdoen, die verder bouwen op hun interesses van het moment. Interesses die je hebt vastgesteld tijdens het kijken naar kinderen.

De **ervaringsgebieden zijn hiervoor een richtsnoer**: kinderen moeten op een betrokken manier activiteiten kunnen ondernemen in alle onderdelen van de 4 ervaringsgebieden. Betrokkenheid is hierbij de waarborg voor groei en fundamenteel leren. **Herhaling van de activiteiten** zorgt voor een duurzame verankering van het “geleerde”. Je gaat dus telkens op zoek naar manieren om kinderen betrokken te laten spelen binnen elk ervaringsgebied. Uiteraard is dit telkens opnieuw **maatwerk**.

Het vertrekpunt is een **rijke en overzichtelijke speelomgeving** met gevarieerde en toegankelijke speelhoeken en speelmaterialen en een aangepast (begeleid) activiteiten aanbod. In je aanbod sluit je aan bij de behoeftes en interesses van het kind en kom je actief tussen. Geef het kind wel de tijd en de ruimte om te reageren. Stel open vragen, ga mee in het spel, vertel wat er gebeurt en herhaal, herhaal, herhaal ... Telkens speel je in op wat een kind al kan, wat het doet of waarmee het bezig is. Je brengt dus best zoveel mogelijk tijd door BIJ de kinderen.

Naast deze rijke omgeving spelen nog een **aantal factoren mee waarop je extra kan “inspelen”**:

- **Ruimte voor initiatief laten**: kinderen moeten, om diepgaander te ontwikkelen, **zelf kunnen exploreren** en initiatieven nemen. Jij als kinderbegeleider moet hen hiertoe ruimte geven, maar ook beseffen dat niet alle kinderen evengoed met deze “vrijheid” om kunnen gaan. Neem ook hier welbevinden en betrokkenheid als uitgangspunten. Daarnaast **grijp je elk initiatief van kinderen aan om iets mee te doen**, en dat impliceert vaak dat je **je eigen plannen moet durven loslaten**.
- **Een goede organisatie**: zorg er voor dat de **speeltijd** in je opvang **tot het maximum wordt opgerekt** en beperk de wachttijden of maak hier ook speelse momenten van. Hier heb je steeds **het belang van het kind** voor ogen: op welke manier organiseren we onze opvang het best voor elk kind op vlak van inzet van kinderbegeleiders, groepssamenstelling en dagverloop?
- **Een positief groepsklimaat**: kinderen die zich **thuis voelen in de opvang en zich met jou en de andere kinderen verbonden voelen**, komen sneller tot betrokkenheid. Dus sfeervolle activiteiten en gemeende interacties, een gezellige, warme en uitnodigende ruimte én een positieve houding van de begeleiding zorgen voor een positief groepsklimaat, waarin kinderen zich goed voelen.
- **Jouw begeleidingsstijl**: je stijl gaat over de **manier waarop je tussenkomt en in interactie gaat**.
 - **Ga je voldoende in op hun basisbehoeften**: krijgen ze jouw aandacht, toon je veel affectie en respect, bevestig je de kinderen vaak, bied je hen duidelijkheid en probeer je hen (emotioneel) te begrijpen?
 - Daarnaast **kom je ook actief-stimulerend tussen**, maar op een heel open en dus niet dwingende manier: door speelimpulsen of speelsuggesties toe te voegen

zodat kinderen weer verder kunnen (“meer van dat” of “meer, maar net iets anders”), door hen te laten “vertellen” over hun ervaringen of er zelf taal aan te geven, door open vragen te stellen zodat ze nog meer zaken kunnen ontdekken.

- Tenslotte **geef je kinderen autonomie**: je laat hen zelf kiezen wat ze gaan spelen en hoe ze dit gaan aanpakken, maar je observeert deze initiatieven ook, zodat ze kunnen uitgroeien tot speelactiviteiten.

Bronnen

- “Ervaringsgericht werken in de voorschoolse kinderopvang”, Ferre Laevers, Kristien Silkens en Bart Declercq, CEGO en Uitgeverij Lannoo, 2020
- “Het begint met kijken en luisteren”, Lizzy De Wilde, artikel uit KIDDO 7-2011
- “Observeren en uitdagen”, artikel uit Kinderopvangtotaal, oktober 2017